

**Відповіді на запитання від учасників тренінгу щодо
застосування ризик-орієнтованого підходу до політично значущих осіб**

№ з/п	Запитання	Відповідь
1	<p>Які рекомендації Національного банку України для фінансових установ, що надають послуги фінансового лізингу виключно юридичним особам, бенефіціарним власником яких є політично значуща особа, член її сім'ї або пов'язана з ним особа (далі – РЕР)? Які заходи доцільно застосовувати до таких клієнтів у частині ризик-орієнтованого підходу відповідно до змін у законодавстві?</p>	<p>Щодо юридичних осіб, кінцевий бенефіціарний власник (далі – КБВ) яких належить до РЕР, вживаються заходи, визначені в частині чотирнадцятій статті 11 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон про ПВК/ФТ) та додатку 8 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2024 № 107 (далі – Положення № 107). Порядок вжиття відповідних заходів визначається у внутрішніх документах установи з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ПВК/ФТ).</p>
2	<p>Які рекомендації Національного банку України щодо клієнтів – юридичних осіб, КБВ яких склали повноваження РЕР більше 12 місяців тому?</p>	<p>Згідно з частиною чотирнадцятою статті 11 Закону про ПВК/ФТ, у разі якщо політично значуща особа перестала виконувати визначні публічні функції, суб'єкт первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) зобов'язаний продовжувати не менше ніж протягом 12 місяців враховувати її триваючі ризики та вживати заходів, визначених пунктами 2-4 цієї</p>

		<p>частини, поки не переконається в тому, що такі ризики відсутні.</p> <p>Водночас СПФМ повинен враховувати ризики, що залишаються властивими політично значущій особі, зокрема:</p> <p>рівень впливу, який особа може ще мати;</p> <p>обсяг повноважень, якими вона була наділена;</p> <p>зв'язок між минулими та чинними повноваженнями тощо.</p> <p>Звертаємо увагу, що норми абзаців п'ятнадцятого і шістнадцятого частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, що містять умови, за яких можна не вживати (припинити вживати) заходів щодо РЕР, визначених у пунктах 2–4 цієї частини, не поширюються на юридичних осіб, КБВ яких є РЕР, а виключно на фізичних осіб-РЕР.</p> <p>Рекомендації щодо застосування ризик-орієнтованого підходу викладені у листах Національного банку України від 06.02.2024 № 25-0005/9103, від 31.08.2024 № Р/25-0005/66138, розміщених на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України в розділі “Фінансовий моніторинг / методологічні матеріали”.</p>
3	<p>Чи потрібно продовжувати звітувати про таких клієнтів – юридичних осіб як про клієнтів, КБВ яких є РЕР, та про суми їх операцій у звіті 2 JX (враховуючи “пожиттєвий” статус РЕР)?</p>	<p>Так. Відповідно до правил / особливостей формування показників, що подаються у звітному файлі 2JX, у показнику A2J033 зазначається інформація про загальні обсяги здійснених операцій <u>протягом звітнього кварталу</u> за дорученням та/або на користь клієнтів небанківської установи-СПФМ, щодо яких</p>

		небанківською установою-СПФМ до моменту здійснення операції (операцій) встановлено факт належності їх КБВ до РЕР та кількість зазначених клієнтів, які здійснювали операції протягом звітного періоду.
4	Чи можна вважати директора юридичної особи, який обіймав посаду державної служби категорії “А” (більше п’яти років тому), пов’язаним із КБВ тісними діловими зв’язками? Чи потрібно у звіті 2JX враховувати такого клієнта, у якого КБВ є пов’язаною особою?	<p>Пов’язаність директора юридичної особи, який є РЕР, з КБВ цієї юридичної особи встановлюється окремо в кожному випадку залежно від взаємовідносин між ними.</p> <p>У Керівних настановах “Управління діловими відносинами з політично значущими особами” містяться рекомендації Державної служби фінансового моніторингу України щодо визначення пов’язаних осіб.</p> <p>Відповідь щодо звіту 2JX міститься у відповіді на питання № 3.</p>
5	<p>СПФМ зобов’язані застосовувати щодо клієнтів, які є РЕР, додатково до належної перевірки клієнта вимоги, визначені в частині чотирнадцятій статті 11 Закону про ПВК/ФТ.</p> <p>Прошу допомогти з таким питанням: 01.09.2024 з клієнтом-РЕР встановлені ділові відносини на підставі кредитного договору. Клієнт-РЕР 01.09.2024 отримав кредит та 15.09.2024 виконав усі зобов’язання за договором (погасив кредит, відсотки, комісії тощо).</p> <p>У кредитному договорі передбачено, що він діє протягом одного року:</p>	<p>На думку Національного банку, якщо з клієнтом, який є клієнтом-РЕР ділові відносини не припинені та через деякий час цей клієнт звертається до установи з метою укладення нового договору, то в такому разі отримання дозволу на встановлення ділових відносин не потрібне, якщо немає ризиків відмивання коштів / фінансування тероризму (далі – ВК/ФТ). Отже, установа самостійно приймає рішення про необхідність отримання дозволу на продовження ділових відносин з РЕР з урахуванням ризик-орієнтованого підходу в порядку, визначеному у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ.</p> <p>Звертаємо увагу, що порядок – чітка послідовність дій певного процесу із зазначенням способів, форм,</p>

	<p>“Цей Договір набирає чинності з дати отримання Кредитодавцем в інформаційній системі Кредитодавця від Позичальника відповіді про прийняття пропозиції (акцепт), підписаної одноразовим ідентифікатором, отриманим Позичальником від Кредитодавця на номер телефону Позичальника, зазначений під час реєстрації в інформаційній системі Кредитодавця. Цей Договір діє протягом одного року.”.</p> <p>Під час встановлення ділових відносин з клієнтом (01.09.2024) СПФМ ужив додаткових заходів стосовно РЕР, що передбачені в частині чотирнадцятій статті 11 Закону про ПВК/ФТ (у тому числі отримав дозвіл від керівника на встановлення ділових відносин).</p> <p>23.09.2024 цей клієнт звернувся за отриманням нової послуги (отримання нового кредиту). Який дозвіл від керівника повинен отримати СПФМ:</p> <ul style="list-style-type: none"> дозвіл на продовження ділових відносин; дозвіл на встановлення ділових відносин; узагалі не потрібно отримувати новий дозвіл до закінчення дії першого договору 	<p>строків (термінів) ужиття працівниками установи цих дій, визначена у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ (підпункт 32 пункту 5 розділу I Положення № 107).</p> <p>Водночас зазначаємо, що вимоги частини п’ятнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ поширюються виключно на здійснення повторної ідентифікації та верифікації та відповідно не поширюються на інші заходи належної перевірки клієнтів (далі – НПК), включаючи заходи щодо РЕРs. У зв’язку з цим у разі повторного встановлення ділових відносин з РЕРs (якщо немає інших чинних договорів) установа, на думку Національного банку України, повинна отримати відповідний дозвіл керівника в порядку, визначеному у внутрішніх документах установи щодо особливостей роботи з РЕРs.</p>
6	<p>Відповідно до Закону України “Про державну службу” (далі – Закон) у редакції до 11.11.2017 керівники районних державних адміністрацій належали до посад державної служби категорії “А”.</p> <p>Після 11.11.2017, відповідно до цього Закону, такі особи не належать до посад державної служби категорії “А”, але в деклараціях таких осіб за 2016 рік</p>	<p>Належність фізичної особи до політично значущої особи визначається згідно з переліком визначених публічних функцій, які виконує або виконувала фізична особа, що визначені в Законі про ПВК/ФТ. Якщо згідно з чинними нормами Закону України “Про державну службу” конкретна посада не належить до категорії “А” (у тому числі в разі виключення посади з</p>

	<p>все таки зазначено, що їх посада належить до цієї категорії.</p> <p>Як діяти в цьому разі:</p> <p>вважати, що клієнт все таки мав зазначену категорію та відповідно визначати таких клієнтів як РЕР;</p> <p>вважати, що клієнт за Законом (який діяв після 11.11.2017 і на момент введення в дію Закону про ПВК/ФТ) не мав би належати до посади державної служби категорії “А”, і відповідно не визначати таких клієнтів як РЕРs</p>	<p>цієї категорії державної служби), то особа, яка займала або займає таку посаду, не належить до РЕР за ознакою державний службовець категорії “А”).</p>
7	<p>Чи є підстави в банку для поновлення вжиття заходів щодо РЕР, якщо раніше прийняте рішення про припинення вжиття заходів (РЕР припинив повноваження понад 12 місяців, не виявлено підозрілих операцій та негативної інформації), проте протягом подальшого обслуговування виявлені додаткові ознаки, що ділові відносини з такою особою становлять ризику?</p>	<p>Якщо за результатами моніторингу ділових відносин з РЕР, який припинив виконувати визначні публічні функції понад 12 місяців тому, виявлені ознаки, що свідчать про ризики ВК/ФТ, то банк уживає заходів щодо такого клієнта, включаючи переоцінку ризику та інші заходи, у порядку, визначеному у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ.</p>
8	<p>Якщо в базі клієнтів СПФМ виявлений збіг РЕР з комерційними базами тільки за прізвищем, власним ім'ям та по батькові (наприклад ФінАП, Юконтрол), але в офіційних джерелах немає дати народження цього РЕР (тобто збіг не 100%), які заходи повинен вжити СПФМ? Однак клієнт стверджує, що він не є РЕР.</p> <p>Або, наприклад, як можна перевірити є клієнт РЕР чи ні, якщо є повний збіг за прізвищем, власним ім'ям та по батькові з членом ради партії (керівний орган партії), а клієнт надає копію трудової книжки та</p>	<p>У разі збігу даних клієнта, зокрема прізвища, власного імені та по батькові, з даними особи, яка є РЕР, СПФМ потрібно перевірити отримані дані, скориставшись офіційними та іншими джерелами інформації або правом на подання запиту клієнту та/або державним органам / державному реєстратору. Ужиті заходи потрібно документувати.</p>

	<p>стверджує, що він не є членом партії. Як ще можна перестраховатися, адже в партію вступають на підставі заяв, і в трудовій книжці це жодним чином не зафіксовано</p>	
9	<p>Українське законодавство визначає, що страхувальник за договором страхування життя має високий ризик, якщо вигодонабувачем за договором є РЕР (отримає виплату в разі настання страхового випадку). Чи повинен такий застрахований мати високий ризик незалежно від особистого ризику публічного діяча, який є бенефіціаром? Чи тут також повинен бути ризик-орієнтований підхід, адже застрахований не є РЕР?</p>	<p>Згідно з абзацом сімнадцятим частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ страховики, страхові (перестрахові) брокери, крім заходів, передбачених цією частиною, здійснюють також заходи для встановлення факту про те, чи є РЕР вигодонабувачем (вигодоодержувачем) та/або КБВ вигодонабувача (вигодоодержувача) за договором страхування життя. У разі встановлення факту, що така особа є вигодонабувачем (вигодоодержувачем) та/або КБВ вигодонабувача (вигодоодержувача), до здійснення страхової виплати за таким договором інформація про такий факт повідомляється керівнику СПФМ та проводиться на постійній основі моніторинг ділових відносин з таким вигодонабувачем (вигодоодержувачем) з урахуванням рекомендацій відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу, за результатами якого приймається рішення про інформування спеціально уповноваженого органу.</p> <p>Згідно з пунктом 56 розділу IV Положення № 107 установа встановлює високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно клієнтів, визначених у частині п'ятій статті 7 Закону про ПВК/ФТ, в інших випадках, визначених установою самостійно у</p>

		<p>внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ, а також, зокрема, щодо:</p> <p>клієнтів (осіб) – страхувальників, вигодоодержувачів (вигодонабувачів) за договорами страхування життя яких або КБВ вигодоодержувачів (вигодонабувачів) за договорами страхування життя яких належать до категорії PEPs.</p> <p>Отже, наведена вимога Положення № 107 спрямована на забезпечення виконання абзацу сімнадцятого частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ.</p>
10	<p>Чи можна керуватися заявою клієнта для вирішення випадків збігу даних зі списками PEP? Наприклад: маємо повний збіг за прізвищем, власним ім'ям та по батькові без додаткових даних і звертаємося до клієнта для підтвердження / спростування. Клієнт відповідає, що не має відношення до особи, дані з якою збігаються. На підставі цього приймається рішення, що збіг хибний. Чи буде таке рішення достатньо виваженим для Регулятора за умови, що стосовно такого клієнта немає підозр?</p>	<p>Згідно з пунктом 2 додатка 8 до Положення № 107 установа повинна розробити внутрішні процедури з метою виявлення факту належності потенційного клієнта і клієнта, з яким підтримуються ділові відносини, до категорії PEP.</p> <p>У пункті 3 додатка 8 до Положення № 107 встановлено, що установа, використовуючи ризик-орієнтований підхід, розробляє внутрішні процедури щодо особливостей роботи з PEP, зокрема:</p> <p>1) стосовно виявлення факту належності клієнта до категорії PEP, а також вигодоодержувача (вигодонабувача) за його договором страхування життя або КБВ такого вигодоодержувача (вигодонабувача) до політично значущої особи (фізичної особи, яка є національним, іноземним публічним діячем та діячем, який виконує публічні функції в міжнародних організаціях):</p>

		<p>види інформаційних джерел, що використовуються установою для встановлення належності клієнтів до категорії РЕР, а також вигодоодержувача (вигодонабувача) за його договором страхування життя або КБВ такого вигодоодержувача (вигодонабувача) до політично значущої особи;</p> <p>кількість інформаційних джерел (їх комбінації), які використовуються установою для відповідних категорій клієнтів;</p> <p>порядок перевірки установою отриманої інформації;</p> <p>порядок виявлення РЕР у наявній клієнтській базі, включаючи строки і періодичність проведення скринінгових процедур, включаючи аналіз баз даних установи за допомогою автоматизованих програмних модулів (за наявності), та документування їхніх результатів.</p> <p>Крім того, установа з метою визначення належності клієнта до категорії РЕР зобов'язана використовувати не лише інформацію, надану клієнтом, а й інші джерела інформації, якщо рівень ризику ділових відносин (разової фінансової операції на значну суму) з клієнтом є вищим, ніж низький.</p> <p>Зауважимо, що рішення про належність клієнта до РЕР має бути "достатньо виваженим" насамперед для установи з метою мінімізації ризиків бути використаною для ВК/ФТ, а не для Регулятора.</p>
11	Питання щодо квартальної звітності страховиків у частині, що стосується РЕР (файл 2JX подаватиметься	У файлі 2JX повинні відображатися такі дані щодо клієнтів, з якими встановлені ділові відносини:

з 01 жовтня): чи коректним буде виключити зі звітності, зокрема з показників A2J031, A2J033, A2J036 – A2J041, A2J042 тих клієнтів, які сплачували страхові премії до 40 тис. грн, але щодо них у попередніх періодах у результаті НПК було виявлено зв'язок з РЕР? Звичайно маються на увазі лише клієнти, щодо яких немає підозр

у показниках A2J031, A2J033 – про загальні обсяги здійснених операцій протягом звітного кварталу за дорученням та/або на користь клієнтів небанківської установи-СПФМ, щодо яких / КБВ яких небанківською установою-СПФМ до моменту здійснення операції (операцій) встановлено факт належності таких клієнтів/їх КБВ до РЕР, та відповідно до вимог пунктів 14, 20, 21 додатка 1 до Положення № 107 зафіксовано факт належності до категорії РЕР та про кількість зазначених клієнтів, які здійснювали операції протягом звітного періоду;

у показнику A2J042 – про кількість клієнтів, щодо яких небанківською установою-СПФМ було встановлено та відповідно до вимог пунктів 14, 20, 21 додатка 1 до Положення № 107 зафіксовано факт належності до категорії РЕР станом на звітну дату (у разі встановлення ділових відносин) та/або наростаючим підсумком з початку поточного року до останнього дня звітного кварталу (без встановлення ділових відносин);

у показниках A2J036 – A2J041 – інформація про загальну кількість клієнтів, щодо яких небанківською установою-СПФМ ужито заходів належної перевірки клієнта відповідно до законодавства у сфері ПВК/ФТ, тобто належної перевірки клієнта, здійсненої в порядку, визначеному статтею 11 Закону про ПВК/ФТ, а саме:

про кількість клієнтів, що мають діючі договори з небанківською установою-СПФМ станом на звітну

		<p>дату [(враховуючи, що звіт за файлом 2JX подається щокварталу – станом на 01 січня, 01 квітня, 01 липня, 01 жовтня) інформація про кількість клієнтів, з якими протягом звітного періоду були розірвані ділові відносини та/або строк дії договору закінчився станом на звітну дату в звіті не враховується].</p>
12	<p>Клієнтом небанківської фінансової установи є політично значуща особа, з яким укладається договір на короткострокові фінансові послуги (наприклад, споживче кредитування на незначні суми). Припинення зобов'язань за одним договором та укладення через короткий строк нового договору є досить поширеним явищем (наприклад, клієнт отримує кредит до заробітної плати щомісяця або один раз на два місяці). Остаточне виконання зобов'язань за договором призводить до припинення ділових відносин. Згідно із Законом про ПВК/ФТ та Положенням № 107 у разі припинення виконання клієнтом-РЕР визначних публічних функцій більше 12 місяців установа припиняє вживати щодо такого клієнта заходів, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ (за результатами певного аналізу). Таке рішення документується та доводиться до відома керівника. У банків, які встановлюють ділові відносини за довгостроковими договорами, рішення про припинення вжиття заходів може діяти роками, у той час як небанківські установи встановлюють щоразу</p>	<p>Відповідно до пункту 5¹ додатка 8 до Положення № 107 установа не вживає (припиняє вживати) заходів, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, стосовно РЕР, членів її сім'ї та пов'язаних з нею осіб у разі дотримання умов, визначених в абзацах п'ятнадцятому, шістнадцятому частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ.</p> <p>Установа для прийняття рішення щодо припинення вжиття заходів, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, щодо політично значущої особи, членів її сім'ї та осіб, пов'язаних з нею, здійснює аналіз фінансових операцій політично значущої особи, членів її сім'ї та осіб, пов'язаних з нею, з дня припинення виконання цією політично значущою особою визначних публічних функцій у порядку, визначеному у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ.</p> <p>Зазначений порядок, зокрема, має містити:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) строки проведення аналізу фінансових операцій;

<p>нові ділові відносини за короткостроковими договорами. Чи зобов'язані установи щоразу під час укладення нового договору з клієнтом на короткострокові фінансові послуги (якщо всі попередні договори припинено, але рішення про припинення зазначених заходів у разі їх укладання було сформоване) документувати прийняте рішення щодо припинення вжиття до клієнта заходів, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ та доводити його до відома керівника установи? Або буде достатньо зазначити у внутрішніх документах, що рішення про припинення вжиття заходів, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону є дійсним до настання строку проведення актуалізації даних клієнта та/або виявлення під час моніторингу ділових відносин з клієнтом індикаторів підозрілості фінансових операцій / критеріїв ризику ВК/ФТ?</p>	<p>2) порядок оцінки ризику фінансових операцій, що проводилися політично значущою особою, членами її сім'ї та особами, пов'язаними з нею;</p> <p>3) порядок виявлення ознак, що ділові відносини з політично значущою особою містять ризики, властиві політично значущим особам;</p> <p>4) порядок виявлення ознак, що ділові відносини з членами сім'ї політично значущої особи та особами, пов'язаними з нею, становлять ризики.</p> <p>Установа за результатами такого аналізу документує прийняте рішення та доводить його до відома керівника установи або уповноваженої ним особи.</p> <p>Таким чином, прийняття рішення щодо припинення вжиття заходів щодо політично значущої особи, визначених у пунктах 2–4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ, ґрунтується на аналізі фінансових операцій РЕР та оцінці його ризику.</p> <p>Отже, на думку Національного банку України, установа в разі встановлення нових ділових відносин з політично значущою особою, яка припинила виконувати визначні публічні функції понад 12 місяців тому, приймає додаткове рішення щодо припинення вжиття заходів стосовно неї, якщо дотримані умови, визначені в абзацах п'ятнадцятому, шістнадцятому частини чотирнадцятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ. Відповідне рішення має бути належним чином</p>
--	---

		задокументоване та доведене до відома керівника установи / уповноваженої ним особи
13	<p>Чи потрібно вважати політично значущими особами арбітражних керуючих (ліквідаторів), виконуючих обов'язки керівників, адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків?</p>	<p>Відповідно до абзацу двадцять першого пункту 37 частини першої статті 1 Закону про ПВК/ФТ керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, належать до національних публічних діячів. Водночас у цьому переліку немає посади виконуючого обов'язки керівника адміністративного, управлінського чи наглядового органу зазначених державних підприємств.</p> <p>Отже, на думку Національного банку України, фізична особа, яка виконує або виконувала обов'язки керівника адміністративного, управлінського чи наглядового органу державного та казенного підприємства, господарського товариства, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, не може бути віднесена до категорії політично значущих осіб у розумінні Закону про ПВК/ФТ, якщо надалі цю фізичну особу не було призначено на посаду керівника відповідного органу державного підприємства.</p> <p>Крім того, відповідно до законодавства, що регулює особливості процедури банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій, арбітражні керуючі під час реалізації своїх</p>

		<p>повноважень у ході процедури банкрутства таких підприємств мають обмежені функції щодо управління державним майном.</p> <p>У зв'язку з цим арбітражні керуючі державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких прямо чи опосередковано перевищує 50 відсотків, не є національними публічними діячами в розумінні Закону про ПВК/ФТ.</p>
--	--	--